

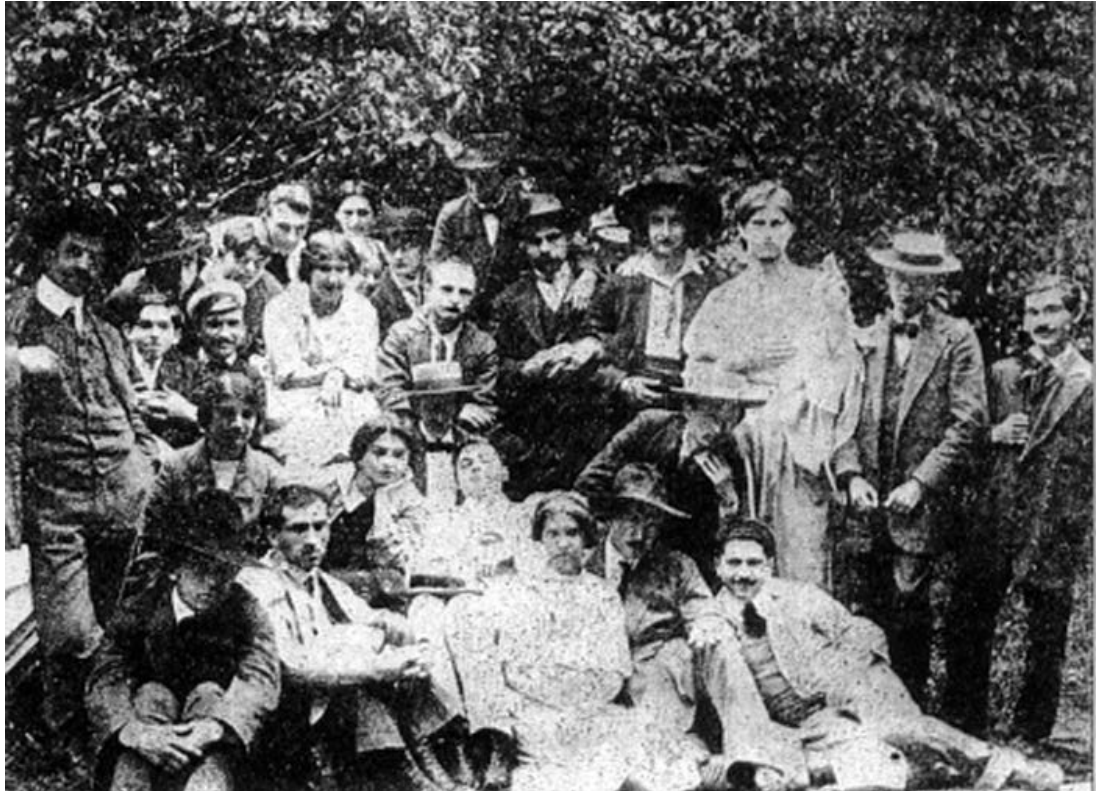
IM 34 (1-2) 2003.

POGLEDI, DOGAĐAJI, ISKUSTVA
VIEWS, EXPERIENCES, EVENTS

IZLOŽBA "IZ ARHIVA ALU - RANE GODINE; DUŠAN BRANKOVIĆ, STUDENT PRVE GENERACIJE "

ARIANA NOVINA □ voditeljica Arhiva Akademije likovnih umjetnosti, Zagreb

TAJANA VRHOVEC ŠKALAMERA □ voditeljica Fundusa Akademije likovnih umjetnosti, Zagreb

sl.1 Grupa polaznika "Privremene više škole za umjetnost i obrt", oko 1912.

Uz 95. obljetnicu Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu u *Galeriji*, nedavno otvorenoj novoj galeriji ALU, otvorena je izložba *Iz arhiva ALU-rane godine; Dušan Branković, student prve generacije* (20. prosinca 2002. - 15. ožujka 2003.). Autorice izložbe su prof. Ariana Novina i prof. Tajana Vrhovec Škalamera. Izložba je zamišljena kao osvrt na osnutak i likovno djelovanje prvih profesora i polaznika Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu.

Današnja Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu utemeljena je davne 1907. godine, naredbom Kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu pod nazivom *Kraljevsko zemaljsko više obrazovalište za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu*. Nekoliko mjeseci kasnije, taj je naziv preimenovan u *Privremenu višu školu za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu*.

Što je prethodilo osnivanju i tko su bili inicijatori otvaranja takve likovne ustanove u ovom dijelu Europe?

Dakle, osnivanje Privremene više škole za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu, proizašlo je iz velike potrebe za znanjem na području likovnih umjetnosti, a do osnutka ustanove odlasci na školovanje u München, Beč, Rim i Pariz su bili neophodni (naravno za one koji su sebi takav studij mogli priuštiti).

Na poticaj dr. Izidora Kršnjavog, tadašnjeg predstojnika odjela za bogoštovlje i nastavu u Kraljevskoj zemaljskoj vladi, 1894. godine, sagrađeno je šest ateliera (gradio ih je Herman Bollé) za umjetnike koji su završili nauke u inozemstvu. To su bili: C. Medović, F. Kovačević, R. Valdec, R. Frangeš Mihanović, O. Iveković i R. Auer. Tih šest ateliera sagrađeno je na starom zagrebačkom Prilazu, iza Zemaljskog rodilišta. Gotovo deset godina kasnije, krajem 1903. otvoren je privatni slikarski tečaj B. Čikoša Sessije i M. Clementa Crnčića, koji se nalazio u pregrađenoj mrtvačnici rodilišta.

Prvi nastavnici na novoosnovanoj ustanovi bili su: M. Clement Crnčić za crtanje, B. Čikoš Sessia za slikarstvo, R. Frangeš Mihanović za kiparstvo i B. Šenoa za povijest umjetnosti. Privremena viša škola imala je svoj ustrojni statut te disciplinarni red. Uvjet za upis u školu bio je da kandidat ima svršenu nižu realnu gimnaziju ili obrtnu školu, a na prijemnom ispitu se moralo polagati risanje živog modela (glave) ugljenom i kandidat je morao pokazati dovoljno vještine u crtanju.

Godine 1910. Zemaljska je vlada dogradila zgradu i time se proširila i obuka. Pored škole za crtanje, slikarstvo i kiparstvo uredila se obuka iz grafike, otvorile su se radionice za lijevanje u sadri, lijevanje i obradu kovina. Uz problem dogradnje, škola je godinama imala i problem proširenja lijevaonice bronce u dvorištu škole. Ta lijevaonica je osnovana 1909. godine na poticaj Roberta Frangeša, a glavni radovi koji su tih davnih godina u njoj izliveni su: ukras na ulazu palače Croatia, brončani ukrasi na Sveučilišnoj knjižnici, reljef "Prosvjeta" za Bogoštovnu dvoranu i dr.

Neki od prvih učenika Privremene više škole bili su Ferdo Ćus, Ferdo Ivanščak, Hinko Juhn, Mila Wodsealek na kiparstvu, Ljubo Babić, Ivan Benković, Mira Ehrlich, Gabrijel Jurkić, Mihovil Krušlin, Lina Virant, Branko Petrović i Dušan Branković na slikarstvu. Prvi ravnatelj škole bio je Robert Frangeš.

Od Privremene više škole, s vremena na vrijeme naručivali bi se kiparski i slikarski radovi za javne zgrade: za "Protivinsku restauraciju" (u prolazu iz Ilice u Samostansku ulicu), godine 1911./12. učenici škole radili su za Sveučilišnu biblioteku (tada u gradnji) sav kiparski posao od listića akantusa na stupovima, do velikih sova na krovu.

U svome početku škola je imala velikih teškoća: premali prostor, učenici su bili nedovoljno opskrbljeni materijalom, tzv. "večernji akt" se održavao pod slabom plinskom rasvjetom, a učenici su u većini bili na rubu egzistencije. Ali uza sve teškoće, u jesen 1908. u školu je bilo upisano 35 učenika. Nakon izlaska prve generacije iz škole, broj đaka se u prosjeku godišnje nije više povećavao. Stagnaciji broja upisanih učenika uvelike je pogodovalo to što je škola u svom nazivu imala pridjev "privremena" - prema tadašnjem austro-ugarskom sistemu osnivanja prosvjetnih ustanova kod nas. To je značilo da đak s položenim zaključnim ispitom nije imao velike šanse da se zaposli na neodređeno vrijeme u državnim ustanovama, već samo u privatnim.

Nastavnički kadar se godinama sve više povećavao, pa je tako 1913. godine prof. Ivo Kerdić, "akademički medaileur u Beču" imenovan strukovnim učiteljem škole, a u ljetu 1914. izdan je oglas da u Kerdićevu cizelarsku radionicu u "zlatarski i medaljerski tečaj" mogu biti primljeni "učenici Kr. zemaljske obrtne škole, bravarskog i kiparskog tečaja i izučeni zlatari i graveri, koji bi željeli da se u ovoj struci usavrše".

Godine 1914. je Vojta Braniš imenovan pomoćnim učiteljem za "Ornamentalno i figuralno drvorezbarstvo", a Hinko Juhn je trebao nastupiti kao profesor u keramičkom odjelu, kako bi se lončarski obrt podigao na umjetničku razinu. Hocker Olga je 1919. imenovana stručnim učiteljem za ukrasno pismo, a Ljubo Babić izabran 1921. godine profesorom za scensku i grafičku umjetnost.

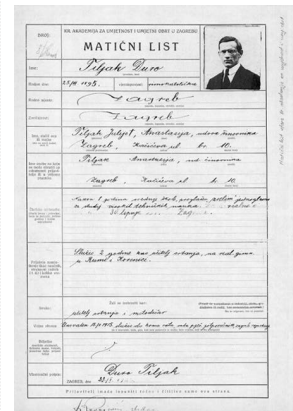
Osim slikanja i modeliranja prvi studenti su učili i anatomiju, perspektivu, kemiju, anatomiju životinja te povijest umjetnosti i ukrasno pismo. Anatomiju su u samom početku predavali Čikoš i Valdec, geometriju i perspektivu Ferdo Kovačević, a kasnije dr. David Segen, kemiju Ferdo Goglia, a anatomiju životinja - ravnatelj zemaljske potki-vačke škole Podaubski. Od 1919. godine Ivan Hafner počinje na školi predavati metodiku za kandidate srednjoškolskog crtanja, čime se počinje stvarati kadar srednjoškolskih nastavnika crtanja.

Unatoč teškim socijalnim prilikama društveni život prvih studenata bio je vrlo raznolik. Tako je već 1908. godine organizirana prva priredba brućoša akademije pod organizacijom Velebita Rendića, a 1909. godine se na ulicama Zagreba mogla vidjeti neobična povorka studenata pod nazivom *Cirkus Buffalo Bill*. Većina tih zabava bila je priređena u korist *Društva za podizanje radiona i domova mladim umjetnicima*.

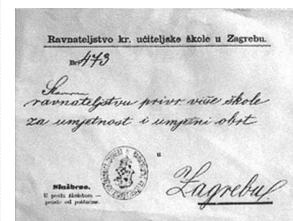
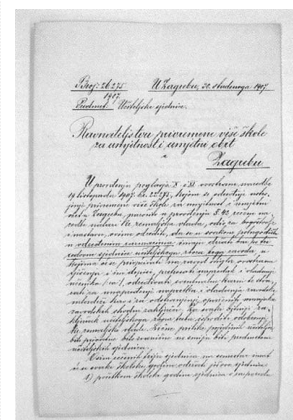
Od samog osnutka ustanove, studenti su odlazili s profesorima na rad u prirodi i na putovanja. Tako je prof. Crnčić gotovo svake godine vodio svoje studente u Dalmaciju i Primorje (najčešće Novi Vinodolski) na *vježbanje učenika u slikanju i risanju morskih krajeva*. Prvo veće putovanje u svijet bilo je 1908. u Veneciju, a 1911. dvadesetak učenika odlazi u Italiju razgledati muzeje i galerije. Godine 1912. prof. Valdec vodi desetak učenika kiparstva u Beč na *Umjetno-obrtnu izložbu*.

Iz prvih dokumenata Akademijina arhiva saznajemo da su rane godine (od 1907. do 1920.) bile usmjerene na umjetničko-obrtničko nastojanje, kao što govori i sam naziv škole, a osnutkom te važne ustanove, i neizmjernim zalaganjem njenih prvih profesora osnivača i studenata, utemeljeno je središte likovnog života naše sredine.

"DUŠAN BRANKOVIĆ, STUDENT PRVE GENERACIJE". Opsežnu arhivsku dokumentaciju o prva dva desetljeća naše likovne Akademije željeli smo na neki način "ilustrirati", a upravo nam se pronalazak mape ranih radova Dušana Brankovića nametnuo kao izvanredna mogućnost. Po mnogočemu je put njegova slikarskog nauka karakterističan za našu sredinu s početka 20. stoljeća. U našem Arhivu o njemu je sačuvano vrlo malo podataka: ime i prezime u Matičnom imeniku, godina upisa (u prvoj generaciji upisanih studenata) - 1907., i opaska da je već iduće godine napustio studij i zaposlio se u nekoj gimnaziji izvan Zagreba. Njegovi radovi, međutim, pružili su nam o njemu mnogo kompleksniju i podrobniju sliku upotpunjenu sjećanjima iz obitelji slikara i nekoliko važnih podataka koje je prof. A. Novina pronašla istražujući u različitim arhivima.

sl.2 Matični list stare Kr. akademije za umjetnost i umjetnički obrt, Arhiva ALU, Zagreb

sl.3 Dokumenti iz Arhiva ALU, Zagreb

